

Ogólnopolski program profilaktyki czerniaka

Nowotwory złośliwe skóry należą do najliczniejszej grupy nowotworów złośliwych u ludzi rasy białej. Zajmują od kilkunastu lat 5-te miejsce na liście największych problemów onkologicznych. Należą do nich:

- nowotwory nabłonkowe (raki) - wśród nich najczęściej występują: * raki podstawnkomórkowe, * raki płaskonabłonkowe,
- nowotwory rozwijające się z melanocytów (czerniaki),
- inne rzadkie nowotwory nienabłonkowe.

Raki skóry rozwijają się pod wpływem uszkodzającego działania promieniowania słonecznego (ultrafioletowego), czynników chemicznych. Stąd najbardziej narażoną grupą są osoby pracujące w ekspozycji na niekorzystne czynniki atmosferyczne (światło słoneczne) i chemiczne: rolnicy, pracownicy branży budowlanej i drogowej. Nowotwory, głównie SCC, rozwijają się stosunkowo powoli, na podłożu degeneracyjnych zmian skórnych i stanów przedrakowych (np. leukoplakia, dermatozy zawodowe, nie gojące się owrzodzenia).

Zgodnie z zapisami map potrzeb zdrowotnych - mapa w zakresie onkologii dla Polski (w tym dokumencie nie uwzględniano nieczerniakowych nowotworów złośliwych skóry) dostępna pod adresem <http://www.mapypotrzebzdrowotnych.mz.gov.pl/mapy-potrzeb-zdrowotnych-dokumenty/> w latach 2010 - 2012 w Polsce leczono 13,5 tys. pacjentów z czerniakiem, z czego 12 świadczeniodawców hospitalizowało więcej niż 2% pacjentów w skali kraju. Łącznie tych 12 świadczeniodawców hospitalizowało około 45% wszystkich pacjentów z czerniakiem. Zdecydowanie najwięcej pacjentów z tym nowotworem (ponad 1,2 tys.) leczono w Centrum Onkologii - Instytucie im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie.

Wśród nowotworów skóry:

1. Największą grupę stanowią raki podstawnkomórkowe (łac. carcinoma basocellulare, basal cell carcinoma -BCC). Pochodzą z komórek warstwy podstawnej naskórka lub pochwłki mieszków włosowych. Stanowi on ok. 3/4 wszystkich nowotworów złośliwych na skórze, przy czym najczęściej występuje w rejonie głowy i szyi, zwłaszcza powyżej linii łączącej kąćki ust z przewodami słuchowymi zewnętrznymi (75% - 86%).

2. Raki płaskonabłonkowe, zwane kolczystokomórkowymi (łac. carcinoma planoepitheliale, carcinoma spinocellulare, squamous cell carcinoma - SCC) są drugą co do częstości grupą nowotworów skóry. Stanowi on ok. 15% - 20% ogółu nowotworów złośliwych skóry. Najczęściej występuje na odsłoniętych okolicach ciała np. twarzy, plecach, kończynach, wardze. Rośnie agresywniej niż rak podstawnkomórkowy, daje przerzuty do węzłów chłonnych oraz przerzuty odległe.

3. W ramach nowotworów skóry uwagę należy zwrócić na Czerniaka, zwany też czerniakiem złośliwym (łac. melanoma malignum) - nowotwór złośliwy skóry, błon śluzowych lub błony naczyńiowejoka wywodzący się z melanocytów. Stanowi od 5% do 7% nowotworów złośliwych skóry człowieka. Czerniak przed 40. rokiem życia jest rzadki, szczyt zachorowań przypada na siódmą i ósmą dekadę życia.

Najczęściej pojawia się na skórze niezmienionej, choć może powstać w obrębie znamion barwnikowych. Rozpoznanie należy potwierdzić za pomocą badania histopatologicznego. Rokowanie zależy od histologicznej złośliwości guza, zaawansowania miejscowego i ogólnego. Zmiany w obrębie znamienia, budzące niepokój onkologiczny, są określane jako reguła ABCDE - Freidmana i Rigela

- A - asymetria (ang. asymetry) - zmiana kształtu znamienia z okrągłej na niesymetryczną
- B - brzegi, granica (ang. border) - nierówne, postrzępione brzegi znamienia,
- C - czerwony, czarny lub niejednorodny kolor (ang. colour) zmiana w zabarwieniu znamienia: ściemnienie, rozjaśnienie, różne kolory w obrębie tego samego znamienia,
- D - duży rozmiar, średnica znamienia (ang. diameter) - ocenie powinny być poddane wszelkie znamiona o wielkości powyżej 6 mm,
- E - ewolucja (ang. evolving over time) - postępujące zmiany zachodzące w znamieniu.
- Zaproponowano rozbudowanie tej reguły, które jest szczególnie pomocne w odniesieniu do czerniaka guzowatego (ang. nodular melanoma -NM):
- E - uniesiony (ang. elevated) - uniesiony ponad powierzchnie skóry,
- F - twardy (ang. firm) - twardy w dotyku,
- G - rozwój, rośnięcie (ang. growing) - szybki wzrost w ciągu kilku tygodni lub miesięcy.